

Т.В. Єрошкіна, Т.В. Басанько, Г.В. Даниленко

Email: eroshkina_t@i.ua

ОСОБЛИВОСТІ САМОСВІДОМОСТІ СІМЕЙНИХ ЛІКАРІВ

Дніпропетровський національний університет ім. О.Гончара

Актуальність даної роботи. Самосвідомість – найважливіший аспект емоційного інтелекту – це не тільки знання себе, а й ставлення до себе. Тема вивчення самосвідомості особистості не нова, але професійне навантаження, яке накладає свій відбиток на самосвідомість особистості вивчалось досить мало, здебільшого на вчителів, психологах та юристах. Є окремі дослідження які включають фармацевтів та деякі категорії лікарів, але таких досліджень мало, а якщо говорити про сімейних лікарів, то, зважаючи на досить нову для нашої країни професію, даних про дослідження самосвідомості цієї категорії в Україні не знайдено.

Важливим на сьогодні є посилення творчої активності, організованості, дисципліни особистості, підвищення її вимогливості до себе і своєї професійної діяльності, що можливе, перш за все, на основі розвитку та вдосконалення її самосвідомості. Вищезазначене обумовило актуальність даного дослідження.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити особливості самосвідомості сімейного лікаря.

Концептуальна гіпотеза дослідження: особистості сімейного лікаря притаманна більш висока самосвідомість, ніж лікарям іншого профілю.

Методи дослідження. Для проведення експериментального дослідження були вибрані: методика «Дослідження самооцінки особистості» С.А. Будасі, методика «Ціннісні орієнтації» М. Рокича, методика «Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості» С.С.Бубнова, модифікований опитувальник «Діагностики самоактуалізації особистості (САМОАЛ)» А. В. Лазукіна в адаптації Н. Ф. Каліні, тест опитувальник самоствавлення (ТСО) В.В.Століна та С.Р. Пантелеєва.

Для перевірки гіпотез щодо особливості самосвідомості сімейних лікарів було проведено емпіричне дослідження, у якому взяли участь дві вибірки: 30 осіб - основна група - сімейні лікарі і 30 осіб – лікарі-лаборанти Дніпропетровської області.

Обробка результатів дослідження проведена за допомогою математико- статистичних методів: оцінка міжгрупових розбіжностей за t - критерієм Стюдента, кореляційний аналіз за допомогою r_s - критерію рангової кореляції Спірмена, лінійний кореляційний аналіз Пірсона. Для обробки результатів було застосовано математико-статистичні пакети Microsoft Excel та STATISTICA 6.0. Узагальнення результатів здійснено з

використанням інтерпретаційних методів (класифікація й узагальнення емпіричних даних).

Теоретично-методологічну основу дослідження самосвідомості становлять наукові пошуки багатьох вчених. У філософсько-психологічному плані: в працях Рубінштейна, В.Г. Спіркіна; у соціально-психологічному плані - у І.С. Кона; у психолого-педагогічному плані - у О.М. Леонтьєва, В.В. Століна, Т.О. Чеснокової та багатьох інших.

Результати дослідження: Проведене емпіричне дослідження особливостей самосвідомості сімейних лікарів дозволяє на основі наведених результатів дослідження прийти до наступних висновків:

1. Самосвідомість сімейних лікарів сфокусована на буттєвій основі людини, тобто гармонійному поєднанні духовної, фізичної та психологічних якостей. Самооцінка сімейних лікарів значно вища ніж самооцінка представників інших медичних професій. Інструментальні та термінальні цінності сімейних лікарів вказують на той факт, що сімейні лікарі використовують у своєму компетенційному арсеналі досить значний потенціал знань який досягається за допомогою пізнавальної активності, що накладає значний відбиток не тільки на професійну компетенцію даної категорії лікарів, а й на їх самосвідомість.

2. Такі аспекти самосвідомості як самопослідовність та самоповага є найбільш сформованими ніж всі інші у структурі самосвідомості сімейних лікарів, та мають значно вищі показники ніж у представників лікарів-лаборантів.

3. Встановлено, що самоактуалізація відіграє значну позитивну роль у самосвідомості особистості сімейних лікарів, оскільки більшість компонентів самоактуалізації мають позитивний статистично значущий зв'язок з більшістю аспектів самосвідомості.

Отже, дане емпіричне дослідження вносить корективи у вже відомі дослідження самосвідомості особистості, а саме існування відмінностей у самосвідомості особистостей різних професійних напрямків (на прикладі сімейних лікарів та лікарів-лаборантів).

Концептуальна гіпотеза дослідження конкретизувалось у ряді емпіричних гіпотез які послідовно було підтверджено в ході емпіричного дослідження:

1. Чим вище самооцінка, тим вище самосвідомість – досліджувалась за допомогою методики Будассі, за якою встановлено, що більшість опитаних сімейних лікарів мають високу самооцінку.

2. Чим вище екзистенціальні цінності, тим вище самосвідомість – досліджувалась за допомогою методики Рокича, де сімейні лікарі переважали саме за екзистенціальними цінностями лікарів-лаборантів.

3. Чим більш сформовані ціннісні орієнтації, тим позитивнішу роль вони відіграють у самосвідомості особистості сімейного лікарі. Ця гіпотеза перевірялась за допомогою методики Бубнова, де підтверджено

вищий рівень ціннісних орієнтацій у сімейних лікарів. Проведений лінійний кореляційний аналіз довів значну позитивну роль цінностей у інтегральній характеристиці особистості – самосвідомості.

4. Компоненти самоактуалізації корелюють з самосвідомістю – досліджувалась за допомогою методики САМОАЛ, де сімейні лікарі переважали за рівнем самоактуалізації лікарів-лаборантів, та було отримано дані про більшість компонентів самоактуалізації, які мають позитивний статистично значущий зв'язок з більшістю аспектів самосвідомості саме у сімейних лікарів.

У методологічному обґрунтуванні вибраних методик було звернено увагу на те, що сімейний лікар отримує досить велике психологічне, емоційне та фізичне навантаження, він повинен мати досить високий рівень самосвідомості для того, щоб бути завжди готовим до прийняття пацієнтів та адекватно їм допомагати. Ця професія вміщує в себе широкий спектр психологічних характеристик, які повинні бути присутні у сімейного лікаря. Це достатній рівень самоповаги, самовпевненості, самокерівництва, самопослідовності, аутосимпатії, відкритості новому досвіду, саморозуміння, цілісності «Я», досить розвинені цінності особистості, здатність до самомотивації та самоактуалізації.

Отже, проведеним дослідженням особливостей самосвідомості сімейних лікарів було підтверджено теоретичне підґрунтя щодо ймовірності наявності більш високої самосвідомості у сімейних лікарів ніж у лікарів іншого профілю, що становить, на нашу думку, нове підтвердження можливостей розвитку і вдосконалення самосвідомості особистості.